

6. **Фіцула М. М.** Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К.: Академвидав, 2009. – 560 с.

References

1. **Andreyeva M. O.** Formuvannya tolerantnosti uchniv pochatkovoyi shkoly u inklyuzyivnomu navchal'nomu zakladi / M. O. Andreyeva // Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity. Pedahohika i psyholohiya. – 2013. – Vyp. 39(2). – S. 36-41. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(2)_9).
2. **Lozyns"ka L. F.** Charakterystyka tolerantnosti yak pedahohichnoho ponyattya / L. F. Lozyns"ka // Zbirnyk naukovykh prac" Xmel"nyc"ko ho instytutu social"nyx texnologij Universytetu "Ukrayina". – 2011. – № 3. – S. 99-103.
3. **Maksymyuk S. P.** Pedahohika: Navchal"nyj posibnyk / S. P. Maksymyuk. – K.: Kondor, 2009. – 670 s.
4. **Politolohichnyj slovnyk.** Deklaraciya pryncypiv tolerantnosti [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://subyect.com.ua/political/dict/389.html>.
5. **Fedorova M. A.** Vuxovannya kul"tury povedinky u ditej 6-7-ho rokiv zhyttya (v umovax navchal"no-vuxovnoho kompleksu «shkola-dytyachyj sadok»): avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.07 / M. A. Fedorova. – K., 2005. – 16 s.
6. **Ficula M. M.** Pedahohika : navch. posib. / M. M. Ficula. – 3-tye vyd., ster. – K.: Akademyvdav, 2009. – 560 s.

Кайдалова Г. П. Организация воспитательной работы по формированию толерантности детей младшего школьного возраста в условиях инклюзивного образования

В статье рассматривается проблема организации воспитательной работы младших школьников в условиях инклюзивного образования, его главной особенностью выступает понятие формирования толерантности у подрастающего поколения. Особое внимание обращается на учащихся с особенностями психофизического развития, которые требуют адекватного восприятия со стороны здоровой среды, возникающее из-за чрезмерного внимания к их различиям в отличие от других. Отмечено, что усвоения норм толерантного поведения дает возможность не только овладеть правилами поведения в обществе, научиться взаимодействовать с другими людьми, но и влияет на отношения между учениками на протяжении всего обучения в общеобразовательном учреждении, что немаловажно. Рассмотрены и охарактеризованы формы воспитательной работы: массовые, групповые, индивидуальные, внеклассные, внешкольные; проанализированы методы воспитания.

Ключевые слова: воспитательная работа, толерантность, толерантное поведение, инклюзивное образование, ребенок с особенностями психофизического развития, формы воспитательной работы, методы воспитания.

Kaidalova H. P. The organization of upbringing work to form tolerance of junior pupils in terms of inclusive education

The article examines the problem the organization of upbringing work of junior pupils in terms of inclusive education; the main feature of inclusion serves as the concept of the formation of tolerance in younger generation. Pupils with features in development need adequate perception from healthy environment and their peers because there is too much attention to their differences from others. The assimilation of norms of tolerant behavior makes it possible to master the rules of behavior in society, learn how to interact with others. Also it affects the relationship between pupils throughout the learning process in comprehensive school, which is very important. We considered and described forms of upbringing work (mass, group (circles), individual, extra-curricular, extracurricular) and methods of upbringing.

Keywords: upbringing work, tolerance, tolerant behavior, inclusive education, a child with differences in development, forms of upbringing work, methods of upbringing.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2016 р.

Статтю прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Кузава І. Б.

УДК 376-056.246(092)(477)

Корнєв С. І., Козинець О. В.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛОГОПЕДІЇ В ПЕРСОНАЛЯХ: ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ СІКОРСЬКИЙ

У науковій статті здійснюється аналіз становлення й розвитку вітчизняної логопедії через постаті, які творили українську науку ще до часів Незалежності нашої держави та після неї. Зокрема, йде мова про науково-педагогічну діяльність представника плеяди українських вчених – психіатра, доктора медицини, педагога, громадського діяча, професора університету Святого Володимира Івана Олексійовича Сікорського. Вказані головні моменти його життя й діяльності, які вплинули на становлення та розвиток української дефектології та логопедії як галузі корекційної педагогіки. Простежується зв'язок двох шляхів – наукового та життєвого, – як взаємообумовленість факторів наукової та суспільної діяльності вченого. Коротко охарактеризовані основні експериментальні дослідження, проведенні професором І. Сікорським у різних установах, які вплинули на спеціальну й загальну педагогіку в цілому та були покладені в основу його фундаментальних праць, таких як «Общая психология», «Психиатрия», «Душа ребенка», «Основы воспитания и обучения», «Воспитание в возрасте первого детства», «Основы психологи», «Заикание», які заклали основу багатьом напрямкам і течіям як наукового, так і громадського життя не лише в Україні й Росії, а й в інших країнах світу, були перекладені різними мовами, визнані як фундаментальні праці, що й понині залишаються актуальними.

Ключові слова: Фребелівський жіночий педагогічний інститут, Лікарсько-педагогічний Інститут, Психіатричне товариство, Товариство тверезості, педагогічна амбулаторія, КДПІ імені О. М. Горького, нервово-психічна гігієна, навчання та виховання дітей з вадами розвитку, порушення психофізичного розвитку, заїкання, спеціальне навчання.

Успішне розв'язання сучасних завдань у галузі корекційної педагогіки та психології передбачає глибоке вивчення й творче використання прогресивної психолого-педагогічної спадщини минулого. Тому сприяє Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Концепція спеціальної освіти осіб з фізичними та психічними порушеннями в Україні та інші нормативно-правові документи, які свідчать про те, що нині в країні активно вирішуються завдання щодо конструктивних змін у системі вищої освіти.

Історико-педагогічні аспекти розвитку корекційної освіти давно вже привертають увагу вчених-дефектологів (Віт. Бондар, О. Дьячков, І. Єременко, Х. Замський, В. Золотоверх, Л. Одинченко, Т. Свиридчук, В. Синьов, І. Соколянський, М. Супрун, О. Таранченко, С. Федоренко, В. Шевченко, О. Шевченко, М. Ярмаченко та ін.). У дослідженнях науковців вивчалася історія становлення і розвитку окремих напрямків корекційної освіти, аналізувалася історія виникнення наукових поглядів на різні порушення розвитку та засоби їхньої психолого-педагогічної корекції, висвітлювалося становлення та розвиток теорії і практики підготовки логопедичних кадрів в Україні, різнобічні аспекти освітньої діяльності та педагогічних поглядів відомих дефектологів тощо (В. Барко, Т. Берник, Е. Гроза, Н. Климко, Є. Линдіна, С. Миронова, О. Потапенко [5], М. Супрун, С. Федоренко, О. Таранченко та інші).

Без знання історії, порівняльного та критичного аналізу, який дає змогу осмислити загальну картину історико-педагогічного процесу в Україні, неможливо удосконалити надбання національної корекційної освіти, розвивати сучасну історію української логопедії. Вивчення своєї історії, досвіду навчання та виховання осіб з порушеннями мовлення через постаті провідних дефектологів минулого є надзвичайно важливим завданням для подальшого удосконалення української спеціальної освіти в цілому, адже звернення до своїх першооснов дає змогу проаналізувати причини невдач та успіхів окремих реформ, спрямованих на впровадження різних методів логопедичної роботи, організаційних форм тощо, оцінити досягнуті результати та визначити перспективи подальшого розвитку української логопедії, спрогнозувати її нові актуальні завдання.

Одним з перших вітчизняних науковців, хто звернув свою увагу на питання розвитку мовлення у дітей з нормальним та порушеним розвитком, був український вчений, професор **Іван Олексійович Сікорський** (1842–1919). Його вплив на розвиток української дефектологічної теорії й практики досить вагомий. Донині актуальні його погляди на своєрідність розвитку осіб з психофізичними вадами, визначені ним специфічні особливості процесу навчання даної категорії осіб та порушені проблеми дидактики корекційної педагогіки.

З 70-х рр. XIX ст. до початку XX ст. ім'я психіатра, доктора медицини, педагога й громадського діяча професора Івана Олексійовича Сікорського було широко відоме не тільки в медичних та університетських колах України, Росії та Європи, але й у літературному світі, серед інтелігентної публіки [2]. Іван Олексійович був ученим зі світовим ім'ям, якого добре знали як *медика* – теоретика й практика психіатрії – та *педагога й психолога* – автора понад сотні праць, серед яких такі фундаментальні навчальні посібники, як «Душа ребенка: (с кратким описанием души животных и души взрослого человека с 17-ю рисунками)» [6], «Основы теоретической и клинической психиатрии с кратким очерком судебной психологии», «Всеобщая психология с физиогномикой в иллюстрированном изложении» тощо. Професор І. О. Сікорський був активним учасником російських, українських та міжнародних медичних конгресів, на яких виступав з доповідями та про які писав і друкував звіти, а як гуманітарій – знавець вітчизняної історії й літератури, російської, української й закордонної філософії – піддавав психіатричному аналізу життя, особистість, творчість та діяльність великих письменників – О. Пушкіна, М. Гоголя, І. Тургенєва, історичних осіб – Л. Гамбетті, Й. Кунцевича, філософів – Г. Спенсера та В. Соловйова [4].

Плідна діяльність і багатогранна творчість обумовлювалися, звичайно, не лише різнобічною обдарованістю Івана Олексійовича, палкою любов'ю до науки, надмірною працьовитістю, а й унікальною професійною підготовкою, яку йому пощастило одержати.

Протягом різних часових епох одні автори виявляли бажання й необхідність відшукати якомога більше фактів для створення негативного образу І. Сікорського, а то й знайти докази його професійної некомпетентності в окремих галузях, а інші – по можливості абстрагуватися від «незручних сторінок»

біографії професора і зосереджувалися на фундаментальних наукових дослідженнях вченого [4]. А вся справа у тому, що наприкінці життя Іван Олексійович виступив у ролі судового експерта на процесі в справі Бейліса. Ця сумнозвісна експертиза завдала непоправної шкоди його репутації. Тому в історії вітчизняної науки постать І. Сікорського сприймається неоднозначно, але ж це ніяк не применшує його внесок, насамперед, у наукове й суспільне життя Царської Росії й України зокрема.

В цій статті ми ставили за мету розкрити внесок І. Сікорського в теорію та практику української логопедії, не зупиняючись на його наукових досягненнях в інших галузях та на політичній і громадській діяльності вченого.

Незважаючи на те, що чимало дослідників творчого доробку професора І. О. Сікорського вважають його російським науковцем, все ж більша частина життя Івана Олексійовича була тісно пов'язана з Україною та м. Києвом, а найбільші наукові та творчі здобутки – з Київським університетом Святого Володимира, куди 1 січня 1885 року Іван Олексійович був призначений екстраординарним професором на кафедрі систематичного та клінічного вивчення нервових та душевних хвороб [2]. 24 січня 1889 р. Іван Олексійович був переведений в ординарні професори Університету Святого Володимира.

Того ж року він опублікував велику наукову монографію «О заикании» [4], яка стала (і фактично залишається досі) чи не найповнішою науковою працею для логопедії з вказаної проблеми, в якій вчений розкрив основні умови формування мовлення дитини, закономірності та принципи розвитку дитячого мовлення в нормі та при різних варіантах відхилень, а також здійснив детальний опис усіх можливих різновидів судом, описав свої погляди на профілактику цього порушення [6].

І. Сікорський став першим вченим, який достатньо ґрунтовно дав відповіді на такі питання: як і чому виникає заїкання, систематизував знання і зробив припущення про причини цього порушення. У 1889 році в Санкт-Петербурзі вийшла його книга «О заикании», де автор довів, що це порушення виникає ще в дитячому віці, коли дитина лише вчиться говорити, а також пов'язав заїкання із спадковістю і особливостями нервової системи. Важливим досягненням Івана Олексійовича була гіпотеза, що заїкання – особлива форма неврозу [6]. Не дивлячись на те, що лікарі тоді ще не зовсім розуміли, що це означає, припущення їм припало до смаку. А вже коли російський фізіолог І. Павлов опублікував свої роботи про неврози, всі зрозуміли, що І. Сікорський мав рацію. Його розуміння симптоматики заїкання цілковито й повністю співпадає з баченням цього порушення сучасними авторами і є нейрофізіологічно обґрунтованим [3].

Не дивлячись на те, що майже всі таємниці заїкання вже розкриті, чарівного засобу, позбавлення від нього вмиль, як не було, так і немає. Проте, в тому, що в ХХІ столітті боротьба із заїканням стала більш осмисленою величезна заслуга професора Сікорського. Основним принципом лікувальної системи Івана Олексійовича стала нормалізація роботи мовленнєвого кола, а саме, гальмування центру Брока, яке досягається, з одного боку, різноманітними заспокоїливими і протисудомними ліками, застосуванням гіпнозу, акупунктури, релаксаційних ванн. З іншого – використання системи спеціальних мовленнєвих вправ: уповільнення темпу мовлення, співи або ритмічне мовлення, тривале мовчання.

Щоб загальмувати центр Брока, Іван Олексійович, також використовував метод активізації інших рухових центрів. Що досягається за допомогою диригування мовленням, за допомогою ритмічних рухів пальцями рук, регуляції дихання, супроводу мовлення письмом. В подальшому лікувальну систему професора І. Сікорського було покладено в основу більшості лікувальних комплексів, що розроблялися різними авторами в різних країнах світу для подолання заїкання.

У 1901 році на сторінках журналу «Вопросы нервно-психической медицины» (далі – ВНПМ) були опубліковані три нові статті вченого та вийшла з друку фундаментальна монографія «Душа ребенка» [7], що стала згодом одним з найвідоміших його здобутків. Усього лише роком пізніше праця вийшла в перекладі на німецьку й була прийнята у Німеччині як навчальний посібник. В унісон з темою монографії, всі три статті, розміщені у ВНПМ за 1901 р., були присвячені проблемам вікової, зокрема дитячої психології, та питанням навчання та виховання осіб з «проблемами» в розвитку: «Об умственном и нравственном развитии учащихся в средней школе в связи с здравоохранением», «Три возраста человеческой жизни» та «Ход умственного и нравственного развития в первые годы жизни» [4].

Не менш цінною для української логопедії є ще одна книга І. Сікорського – «Душа ребенка»

(1901 р.) [7], яка отримала світову відомість та в якій автор ґрунтовно розкрив питання розвитку та особливостей навчання й виховання дітей різного віку, й зокрема дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Ця наукова праця була надрукована в Німеччині, була перевидана там двічі і використовувалась як навчальний посібник для педагогічних закладів в різних країнах [4].

У 1904 році в м. Києві з дозволу уряду був відкритий Лікарсько-педагогічний інститут. Основною метою діяльності цієї установи проголошувалося «... всіяке сприяння правильному фізичному, розумовому та моральному розвитку недорозвинених, відсталих і нервових дітей» [4, 5]. Інститут функціонував за принципом «сімейного будинку»: вихованці та вихователі проводили майже увесь час разом, під одним дахом. Крім того, при Інституті були відкриті безкоштовні консультації для всіх, кого цікавило питання догляду та виховання «недорозвинених дітей». Засновниками інституту виступили молодші доньки І. Сікорського – Ольга та Олена, а сам Іван Олексійович упродовж 15 років (до своєї смерті) очолював заклад та був лікарем-консультантом Інституту, який був майже єдиною установою такого типу в Російській Імперії [4].

У Канцелярії Київського, Подільського й Волинського губернатора була наведена коротка довідка про діяльність інституту, у якій зокрема відзначалося: «...доношу Вашій Милості, що Лікарсько-Педагогічний Інститут, заснований Ольгою й Оленою Сікорськими на приватні засоби для виховання, навчання й лікування недорозвинених, відсталих і нервових дітей різної статі, а також і для виправлення дітей морально ненормальних діє на підставі статуту, затвердженого Міністром Внутрішніх Справ 11 червня 1904 р. Число вихованців у цей час доходить до 17 осіб. Консультантом Інституту є професор Університету Св. Володимира І. Сікорський. В Інституті є деяка кількість безкоштовних місць; у ньому даються безкоштовні поради батькам дітей важких у виховному відношенні...» [4].

У 1907 році учений надрукував 64-сторінкову брошуру з педагогічної психології, в основу якої були покладені лекції, прочитані ним в 1906 році на Педагогічних курсах у м. Києві. У цій брошурі міститься інформація про те, що в 1906 р. він виступив на засіданні Вищої Затвердженої Комісії з перетворення середньої школи з доповіддю «О преимуществе «изустного» обучения» [4].

Важлива подія для української логопедії трапилася в 1908 р., коли у Києві почало діяти спеціальне педагогічне товариство, назване на честь видатного німецького педагога Ф. Фребеля. Іван Олексійович був обраний його головою. Також варто наголосити, що в кінці XIX – на початку XX століття відбувалося загострення інтересу до впровадження в навчальний процес основ науково-дослідної роботи. Осмислення нових підходів відбувалося завдяки врахуванню варіативності ініціативних педагогічних систем, широкої палітри думок щодо характеру підготовки національних педагогічних кадрів в Україні. Українські освітяни вивчали досвід західноєвропейських країн і різних регіонів Росії. Значна робота на початку XX століття проводилась в плані створення самобутньої системи професійної підготовки спеціалістів у галузі навчання та виховання, зокрема спеціального. Цьому сприяла діяльність Київського Фребелівського педагогічного інституту і його педагогічного колективу

У тому ж 1908 році з ініціативи товариства в м. Києві було створено новий вищий навчальний заклад – Фребелівський жіночий педагогічний інститут. Його першим директором став І. Сікорський. Поява цього навчального закладу стала важливою віхою в розвитку вітчизняної педагогіки, зокрема дефектології [5]. Після Жовтневої революції Київський Фребелівський інститут та ряд інших педагогічних установ увійшли до складу Київського інституту народної освіти, на базі одного з факультетів якого в 30-ті роки був створений діючий і понині тоді ще Київський педагогічний інститут імені О. Горького, а нині – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова [4].

Практичне вивчення основ дитячої психології, неврології та патології розвитку відбувалося в дитячому притулку, що був відкритий при педагогічному інституті. Був також відкритий аналог сучасного психолого-педагогічного консультаційного центру, що називався *педагогічною амбулаторією*. У цьому центрі проводилося вивчення дітей, «важких у вихованні». Визначався їхній психічний стан і давалися рекомендації щодо способів і прийомів оптимального розвитку. Студенти педагогічного інституту були зобов'язані проходити практику як в амбулаторії, так і в притулку. Така організація процесу навчання дозволяла студентам заглиблюватися в особливості процесу виховання й знайомила їх зі складними в

педагогічному відношенні відхиленнями [4]. Практична робота в притулку й лабораторії давала майбутньому педагогові необхідні орієнтири в майбутній професійній діяльності. «...педагог, ознайомившись із психічним злом у душі вихованця, буде глибше розуміти й психічне добро, а сам ідеал виховання постане для нього яскравіше у порівнянні цих двох крайностей», – зазначав сам І. Сікорський [7, С. 89].

Окрім Лікарсько-педагогічного інституту для дітей із психічними вадами та Фребелівського жіночого педагогічного інституту, Іван Олексійович став засновником *Психіатричного товариства* й *Товариства тверезості* у місті Києві, був почесним членом багатьох учених товариств в Україні та закордоном [2].

Досить часто І. Сікорський виступав із серією лекцій та доповідей з проблематики навчання та виховання дітей з вадами розумового розвитку, особливостей соціалізації дітей з девіантною поведінкою та питань громадської (державної) підтримки дорослих з інтелектуальними вадами та їхньої соціалізації у суспільстві, але нажалі самі тексти доповідей не збереглися, і нам лише доводиться здогадуватися та передбачати за його іншими науковими працями, які саме аспекти й у якому ракурсі було висвітлено ті чи інші питання. Але можна сказати точно, що навіть саме оголошення даних проблем навчання й виховання Іваном Олексійовичем збурило наукову та освітянську громаду, дало змогу привернути увагу до даних проблем [4].

Також варто наголосити, що І. Сікорський одним із перших у світовій науці визначив нервово-психічну гігієну як галузь пізнання і практичної діяльності суспільства щодо забезпечення морального, розумового і фізичного здоров'я населення, попередження його психофізичного занепаду і виродження, обґрунтував основні завдання, які мають здійснюватись у цьому напрямку.

На сьогодні очевидно, що Іван Олексійович є одним із засновників вітчизняної вікової і педагогічної психології та дефектологічної науки. Погляди вченого на дитячий розвиток, його рушійні сили й фактори, цілі й засоби виховання завжди високо оцінювалися фахівцями, у тому числі і провідними радянськими психологами О. Запорожцем, Д. Ельконіним та іншими.

Вчений чітко розумів значення дослідження проблем дитячого розвитку і для теорії науки (психології, дефектології, педагогіки), і для практики. За основу досліджень вчений взяв цілеспрямовані спостереження над власними дітьми, вихованцями з Петербурзького виховного будинку та немовлятами з Надіждинського пологодопоміжного закладу [4]. Це дозволило йому сформулювати ряд принципово важливих положень, які залишаються предметом пильної уваги вчених-педагогів та психологів і дотепер.

Експериментальні дослідження, проведені професором Сікорським у згаданих установах, були покладені в основу його фундаментальних праць, таких як «Общая психология», «Психиатрия», «Душа ребенка», «Основы воспитания и обучения», «Воспитание в возрасте первого детства», «Основы психологи», «О заикании», які заклали основу багатьом напрямкам, течіям як наукового, так й громадського життя не лише в Україні, Росії, а й в багатьох інших країнах світу.

Виходячи з вище зазначеного, можна зробити висновок про те, що життєвий шлях та творча спадщина Івана Олексійовича Сікорського, так безжально викреслена радянськими історіографами з медицини, педагогіки та психології, становить значний інтерес не лише з точки зору історико-культурної спадщини минулого, а й має величезну теоретико-практичну значущість щодо визначення передумов становлення й розвитку вітчизняних загальних та спеціальних психолого-медико-педагогічних течій та концепцій, що визначили загальний напрям та тенденції розвитку сучасної вітчизняної освіти та науки.

Використана література

1. Київський державний педагогічний інститут імені О. М. Горького 1920-1990 : історичний нарис. – К. : Радянська школа, 1990. – 201 с.
2. Корнєв С. І. Життєвий шлях та громадська діяльність І. О. Сікорського /С. І. Корнєв// Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – № 5. – С. 61-68.
3. Корнєв С. І. Заїкання як психолого-медико-педагогічна проблема в працях І. О. Сікорського /С. І. Корнєв // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць (Серія 19 “Корекційна педагогіка та психологія”).-К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – №13. – С. 50-55.
4. Корнєв С. І. Проблеми корекційної педагогіки у творчій спадщині І. О. Сікорського : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Сергій Іванович Корнєв ; НПУ імені М. П. Драгоманова. - Київ, 2009. – 218 с.

5. **Потапенко О. М.** Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Оксана Миколаївна Потапенко ; НПУ імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 206 с.
6. **Сикорский И. А.** О заикании / И. А. Сикорский / . - С.-Пб., 1889. – 314 с.
7. **Сикорский И.А.** Душа ребенка. — СПб., 1901. (Ссылки на данную работу даются по ее третьему изданию: Сикорский И.А. Душа ребенка: (с кратким описанием души животных и души взрослого человека, с 17-ю рисунками). — К. : Типография —С. В. Кульженко, 1909. — 159 с.

References

1. **Kyivs'kyj derzhavnyj pedagogichnyj instytut imeni O. M. Gor'kogo** 1920-1990 : istorychnyj narys. – К. : Radjans'ka shkola, 1990. – 201 s.
2. **Kornev S. I.** Zhyttevyj shljah ta gromads'ka dijal'nist' I. O. Sikors'kogo /S. I. Kornev// Naukovyj chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Serija 19. Korekciyna pedagogika ta special'na psihologija : zb. nauk. pr. – К. : NPU imeni M.P. Dragomanova, 2006. – № 5. – S. 61-68.
3. **Kornev S. I.** Zaikannya jak psihologo-mediko-pedagogichna problema v pracjah I. O. Sikors'kogo /S. I. Kornev // Naukovij chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova: zb. nauk. prac' (Serija 19 "Korekciyna pedagogika ta psihologija").-K.: NPU imeni M. P. Dragomanova, 2009. – №13. – S. 50-55.
4. **Kornev S. I.** Problemi korekciynoi pedagogiki u tvorchij spadshhini I. O. Sikors'kogo : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.03 / Sergij Ivanovich Kornev ; NPU imeni M. P. Dragomanova. Kyiv, 2009. – 218 s.
5. **Potapenko O. M.** Teorija i praktika pidgotovki logopedichnih kadriv v Ukraini (druga polovina XX stolittja) : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.03 / Oksana Mykolaivna Potapenko ; NPU imeni M. P. Dragomanova. – К., 2010. – 206 s.
6. **Sikorskij I. A.** O zaikanii / I. A. Sikorskij. S.-Pb., 1889. – 314 s.
7. **Sikorskij I. A.** Dusha rebenka. — SPb., 1901. (Ssylki na dannuju rabotu dajutsja po ee tret'emu izdaniju: Sikorskij I.A. Dusha rebenka: (s kratkim opisaniem dushi zhivotnyh i dushi vzroslogo cheloveka, s 17-ju risunkami). — Kiev: Tipografija— S. V. Kul'zhenko, 1909. — 159s.

Корнев С. И., Козинец А. В. История украинской логопедии в персоналиях: Иван Алексеевич Сикорский

В научной статье осуществляется анализ становления и развития отечественной логопедии через личности, которые творили украинскую науку еще во времена Независимости Украины и после нее. В частности, речь идет о научно-педагогической деятельности представителя плеяды украинских ученых — психиатра, доктора медицины, педагога, общественного деятеля, профессора университета Святого Владимира Ивана Алексеевича Сикорского. Указаны главные моменты его жизни и деятельности, которые повлияли на становление и развитие украинской дефектологии и логопедии как ее отрасли. Прослеживается связь двух путей — научного и житейского, — как взаимообусловленность факторов научной и общественной деятельности ученого. Коротко охарактеризованы основные экспериментальные исследования, проведенные профессором И. Сикорским в различных учреждениях, которые повлияли на специальную и общую педагогику Украины и России в целом и были положены в основу фундаментальных трудов Ивана Алексеевича, таких как «Общая психология», «Психиатрия», «Душа ребенка», «Основы воспитания и обучения», «Воспитание в возрасте первого детства», «Основы психологии», «Заикание», которые стали базисом многим направлениям и течениям как научной, так и общественной жизни не только в Украине и России, но и в других странах мира, переводились на разные языки, были признаны фундаментальными трудами и поныне остались актуальными.

Ключевые слова: Фребелевский женский педагогический институт, Врачебно-педагогический Институт, Психиатрическое общество, Общество трезвости, педагогическая амбулатория, КГПИ имени А. М. Горького, нервно-психическая гигиена, обучения и воспитания детей с недостатками развития, нарушения психофизического развития, заикание, специальное обучение.

Kornev S., Kozynets O. The History of Ukrainian Speech Therapy in personalities: Ivan Sikorskyi

The research article analyses the formation and development of the national speech therapy through persons who shaped Ukrainian science even before the Independence of our state and thereafter. In particular, it is about scientific and educational activities of a representative of Ukrainian scientists' galaxy – Ivan Oleksiyovych Sikorskyi, MD, psychiatrist, teacher, public figure, professor of of St. Vladimir University. Key moments of his life and work, which affected the formation and development of Ukrainian defectology, as well as speech therapy as its industry, are described in the article. Correlation of two trajectories– scientific and life can be seen as interdependence factors of his scientific and social activities. There are briefly described major experimental studies, conducted by professor I. Sikorskyi at various institutions, which affected special and general pedagogics as a whole, and became the basis for his fundamental works , such as “General Psychology”, “Psychiatry”, “Child’s Soul”, “Fundamentals of education and learning”, “Education in the age of first childhood”, “Fundamentals of psychology”, “Stuttering”, which formed the basis for many spheres and trends of both scientific and social life not only in Ukraine and Russia, but also in other countries of the world, were translated into various languages, were recognized as fundamental works, which continue to be relevant.

Keywords: Froebel Women's Pedagogical Institute, Medical-Pedagogical Institute, Psychiatric Society, Temperance Society, pedagogical ambulance, O.M. Horkyi KSPI, neuropsychic hygiene, training and education of children with special needs, psychophysical disorders, stuttering, special teaching.

Стаття надійшла до редакції.21.04.2016 р.
Статтю прийнято до друку 04.05.2016 р.
Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М. К.